

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר בשבתורה

שבת אורה

מסות - מסעי

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיוצאים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.

לעילוי נשמת ר' דוב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

נפש אצילה שכנה בו, ברבי אברהם ישעיהו קרליץ, בעל ה"חזון איש" זצ"ל, משופעת בעושר רוחני, אשר עוצבה בכור ההיתוך של משנת חכמים. דברים שציוו חז"ל, כמו: שיהא אדם נוח לבריות, מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, מקדים שלום לכל אדם, מעביר על מדותיו, וזהו בכבוד חברו ודבק במדותיו של הקב"ה, מה הוא רחום והנחן וגומל חסדים אף אתה - הפכו אצלו לטבע באופי. בספרו על עניני אמונה ובטחון הוא כותב: "יש איש מתאוה להיטיב לוולתו, הפגשו עם רעהו הוא לו לחרות לב, מקבלו בסבר פנים יפות, חרד אולי לא קלע אל המטרה לפי רוח רעהו, אולי דיבר שלא כהוגן, כי אין כאב-לב אצלו ככאב של פגיעה בכבוד חברו, או שחסר מרעהו חסד, ומעולם לא נפגע הוא מרעהו, כי לבו המלא אהבה תכסה על כל פשעים, והוא מוכן מראש לקבל באהבה נאמנה פצעים וזיפות שיחלוק לו רעהו, בידעו שאין רוב בני אדם אצילי המידות, ומה אפשר לתבוע מהם, ובכל זאת רוחש לבו להם יקר וכבוד, ואין בליבו הרחוקים רעים מעין זלזול בכבוד הבריות. (פאר הדור)

הרבה פעמים התבטא רבי אברהם ישעיהו, בעל ה"חזון איש" זצ"ל, שיש לתלות את השפעתו הגדולה על רחוקים וקרובים, בכך שהוא ממעט להשמיע דברים והערות זולת. "מתחשבים בדברים משום שאינני מדבר בחריפות" - אמר לאיש חינוך שתבע הימנו למחות בסגנון בוטה על תופעה מסוימת. כיוצא בזה סח פעם לאחר ממקורביו: "בעיית מולדת, קוסובה, נמצאו נערים קונדסים שהשתובבו בביהמ"ד והפריעו ללומדים שעות ע"ג שעות. כל גערותיהם ותחנוניהם של הלומדים כי יפסיקו להשתובב לא הועילו. כאשר השאון הגיע לשיא, הייתי אני מתרומם מעל ספסלי ומתבונן בילדים, ולמרבית הפליאה השפיע המבט שלי כמטה-קסמים, והילדים נרגעו והשתתקו מיד. אמרו לי הלומדים: ישפיע נא בכל עוז על הקונדסים. השבתי להם: הידעתם במה נעוץ סוד השפיעתי עליהם, אין זאת אלא משום שאני מתאפק ולא אומר להם דבר"....(פאר הדור)

מה נעמו ומה יקרו, דברי צוואתו של רבי יחיא צאלח - גאון רבני תימן זצ"ל, לבניו, היוצאים מעומק לב שהור וענות צדק. וזה נוסחה: בני היי, אליכם המצוה הזאת, חזקו בתורה ואמצו במעשים טובים, וקו אל ה'. תחלת דברי על ענין בית הכנסת... צריך שתדעו, כי ישובה תלוי בנמיכת רוחכם לפני קהל ה', תעשו עצמכם כאסקופה הנדרסת, ותחשבו הקהלה לאדונים לכם ואתם לעבדים להם, ואפילו קטן שבציבור לפי מחשבתכם, דעו שהוא ארון לכם. וכלל כל דבר, שהרשות בכל צרכי ועניני בית הכנסת מוצאה ומובאה, הכל על פיהם יחנה וישכון, כי שכנית א"ל על ראשם, והסכמתם הסכמת שכינה ובוזה יהיה שלום רב פרוש על הכל... (סערת תימן)

יהודי אחד היה צריך לפגוש את רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל בשבת קודש, וכאשר עמד על מפתן ביתו של רבי אברהם, אותו יהודי צלצל בשגנה בפעמון, וחשש רבי אברהם שיתבייש כאשר יפתח לו את הדלת מיד. על כן לא פתח לו את הדלת רק לאחר כעשר דקות שדפק שוב, ואז פתח לו רבי אברהם כשהוא לבוש בפיג'מה, [אע"פ שלא היה מנהגו ללבוש פיג'מה בצהרים כלל] באומרו לו, שהיום היה עייף במיוחד, ושקע בשינה עמוקה, ועל כן מתנצל אם קרה שלא פתח מיד, ובוזה הצילו מן הבושה. (אגן הסדר)

רבי אליהו לופיאן, זצ"ל, אמר על עצמו כי מעולם לא ייסר את בניו או אחרים מיד כשראה אותם בקלקלהם, שמא יוכיח מתוך כעס, רק היה מחכה עד שהיה בטוח כי אין לו בלבו על החוטא שום כעס ורוגז, אז היה מוכיח ומיסר. ופעם אחת עבר אחד מילדיו איוו "עבירה גדולה, וחיכה רבי אליהו שבועיים ימים, עד שהרגיש בעצמו שלא נשאר בלבו עליו אפילו שמץ של כעס, ואז הוכיח אותו וייסרו על חטאו. (לב אליהו)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

לא יחל דְבָרוֹ כְּכֹל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: רמו לנו הכתוב, שאם האדם ישמור לשונו, מירבירים בטלים ודיבורים אסורים, אזי כל אשר יבקש מהקב"ה יתקבל, כאשר לא יחל דברו, לא יעשה דבריו חולין, ויקדש פיו ולשונו, הרי ככל היוצא מפיו, הקב"ה יעשה. (תהי"א)

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם. למה התחיל הכתוב ב"ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם" ומיד נאמר להיפך "ואלה מסעיהם למוצאיהם". יש להסביר בדרך משל: איש אחד נשא אשה והי' לו בן מאשתו הראשונה. הציקה אם החורגת לבנו. לימים, נודמן האב בעיר אחת וראה שם נערה בת טובים לבנו, והתקשר עם אביה בשידוך. כשחזר הביתה בישר לבנו על הזיווג הטוב שמצא לו, וקבע מועד החתונה מקיץ שלשה חרשים. ביום החופה שכר האב עגלה ונסעו למקום מגורי הכלה. כיוון שעבר זמן מה בנסיעה, אמר הנער לבעל העגלה: הגד לי, כמה פרסאות כבר התרחקנו מעירנו. השיב לו הבעל העגלה: שבע פרסאות. לבסוף שאל גם האב את בעל העגלה, כמה פרסאות עלינו לעבור עוד עד שנגיע לעירו של המחנות. שאל הנער את אביו בתמיהה: מדוע אני שאלתי כמה פרסאות כבר עברנו מעירנו, ואילו אתה שואל כמה פרסאות עלינו לעבור עוד עד שנגיע לעירו של המחנות? ענה לו אביו: אתה אין אתה מכיר בטיבו של המחנות ואת הכלה עצמה לא ראת בעיניך: אי אתה יודע שהמחות הוא איש מכובד בעירו, בר יחסין ומופלג בתורה והכלה נאה וחסידה.. שאלתך ובקשתך היא רק להפטר מעונשה של אמך החורגת, להתרחק ממנה ככל האפשר. ולכן שאלת כמה כבר התרחקנו מעירנו. אך אני נתן את דעתי כל עיקר על הטוב הרב הצפון לך בבית המחנות המופלג בתורה וביראת שמים, ובכלתך היקרה אשר הועיד לך ה'. ולכן בכל לבי אני רוצה להתקרב מחר ככל האפשר למחוז חפצנו, ולכן שאלתי: אימתי נבוא ונגיע לעירו של המחנות. הנמשל: בני ישראל לא ידעו עוד חשיבותה של ארץ ישראל, נשאו את נפשם רק לברוח מארץ מצרים אשר בה נתענו הם ואבותיהם. לא כן משה רבינו, אשר ידע להיכן הוא מוליכם, לארץ זבת חלב ודבש וכל טוב בה. לכן הוא מונה את המסעות אשר לפניו, "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם", ואילו ישראל עשו את החשבון רק על ההרחקה מכור העוני ממצרים, וזה ואלה מסעיהם למוצאיהם". (המגיד מרובנא)

פי הַדָּם הוּא יִחַנְיָ אֶת הָאָרֶץ: הקשר שבין ה"חנופה" ל"ארץ" מוסבר ע"י רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו "דרש משה" כך: כל המלכויות מקפידות על שפיכות דמים, ובכל חוקי המים נידונים הרוצחים בעונשים חמורים. אף על פי כן, ישנו הבדל מהותי בין השקפת התורה על איסור זה, לבין התייחסות משפטי העמים לענין. הגויים רואים ברציחה דבר המערער ומקלקל ישובו של עולם, בבחינת: "אלמלי מודאה איש את רעהו חיים בלעו" (אבות ג, ב). על פי דרך מחשבה מעוותת זו, הם מרשים לעצמם להרוג כל מי שנדרמה להם שהוא מקלקל את ישוב העולם, בחושבם שבכך מתקנים את העולם. וזהו הסיבה למלחמות הפרוצות בעולם. לכן גם אין מקפידים כלל על חיי-שעה של חולים ולא על חיי אדם זקן, וגם הרופאים בכלל זה. שונה בתכלית מהות איסור רציחה עלפי תורתנו הקדושה. איסור התורה הוא מצד חשיבות האדם. לכן, אף שאין צורך בו לישוב העולם, גם כן אסור להורגו, ובאותה מידת חומרה שבה נאסר להרוג את האדם החשוב ביותר. גם לגבי שוטה וגם לגבי מי שלא נותר לו לחיות אלא שעות מועטות חל האיסור במלא תוקפו, וחיבים לחלל שבת עבורו. נמצא שכאשר אחד הורג את חברו מתוך "השקפה" שלפי דעתו הוא מקלקל ישוב העולם הוא מחניף לארץ כפשוטו, שכן לפי דעתו האדם הוא טפל לארץ דהיינו לכלל האנושות ולהם אין חפץ בו. וזהו פירוש "חנופה" לעשות עוול כדי למלאת רצונם. דרך התורה - שהארץ טפלה לאדם - שהוא נברא בצלם אלוהים, וכל אדם בפני עצמו הוא עולם מלא. (לקוט לקח טוב)

סיפור מההפטרה

מִיִּסְרָף רָעָתָךְ וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תוֹכְחָךְ. רבי זלמן בריזל זצ"ל בעל מאפיית בריזל בירושלים יהודי מלא וגדוש בתורה ויראת שמים וחסד, אחד הסיפורים שראו את גודל בטחונו בה' ואת מידת טובו, היה זה אחד העובדים של המאפייה, אשר אף הוא רכש את אומנות האפייה במאפיית בריזל, בהיותו העובד הראשי והאחראי על חלוקת הסחורה במאפייה במשך שנים רבות. ביום בהיר אחד פתח ה' את מאפייתו החדשה, בנסות ובחוצפה שאין לה אח ורע. יום השישי בשכונת בית ישראל. ביום זה מקבלים בעלי המגדניות את הרווחים הנאים ביותר מכל השבוע, כאשר המוני בית ישראל גודשים את החנויות לכבוד שבת המלכה. והנה, בבוקרו של יום קרישי זה, תמורת אשר יתייצב האיש האחראי על משמרתו לעבודתו הקבועה, נדהמו בני המשפחה לגלות כי השער סגור והאיש איננו... ביום זה בחר ה' לפתוח את העסק החדש, תחת מעטה סודיות, וללא כל הודעה מוקדמת... האיש פעל בערמומיות רבה, ובזריזות הספיק לשווק את סחורתו החדשה והטריה לכל החנויות אשר היו לקוחות ותיקים של מגדניית בריזל. הללו ששו על המחיר המזלזל והמשתלם שהציע להם המתחרה החדש... ועד שבני משפחת בריזל התעשתו, ומיהרו להביא בעצמם את עגלות הסחורה לחנויות, נדהמו לגלות כי הלה כבר הקדימם. לעונות שלהם לא היה כל דורש. כמות אדירה של חלות, עוגות ומיני מזונות נותרה ללא כל תמורה, ועמל כפיים של מספר ימים ולילות רצופים ירד לטמיון. הכאב היה צורב, ודמעות נקו בעיניהם של בני המשפחה. החלו הללו מצודים לנקוט בכל חומר הדין נגד האיש ולהזמין לדין תורה, והללו אומרים להשיב מלחמה שערה, לנדותו ולבוותו ולפרסם את מעשהו הנבזה... אך עדיין לא נקטו בשום פעולה ללא שתתקבל תחילה הסכמתו המפורשת של ר' זלמן, ראש המשפחה. באותו זמן שהה ר' זלמן בחו"ל, ולא למנוחה ולא למרגוע... קרוב לשנה שלימה, על חניה ומועדיה, עשה אז על אדמת ניכר בכתתו את רגליו לחזור על פתחי נדיבים בערים ובמדינות רבות, כדי להחזיר את החובות הרבים שהשתרנו עליו בגין עסקי הכלל והפרט. בשעה רחוקה וקשה זו, במצב של לחם צר ומים לחץ, כשפרושה אחר פרושה נצברת, נספרת ונשמרת, עמד ר' זלמן בנבונה בנסיון האמונה. הוא מיהר לשגר מסר חריף לבני המשפחה בירושלים, ולצנן את הרוחות הלוהטות בקרבם: "אל נא תרעו לאיש! אלוקים אמר לו קלל! איש אינו יכול לגרוע מפרנסתו מאומה! איש אינו יכול להרע לנו, כי הרי הכול מאתו יתברך! והן הקב"ה יודע בדיוק כמה עוגות נמכרו כל השנה כולה! אין לי כל ספק כי גם אם לא היה קורה עתה כדבר הזה, הרי שבחשבונות שהיינו עושים בסוף השנה היינו נוכחים לדעת כי כל הכמות הזו של העוגות היתה נותרת ללא תמורה: ימים עברו, החיים המשיכו לנוע על צידם, אותו בעל מאפייה מתחרה, מטבע הדברים, שוב לא היה יכול להביט בפני ר' זלמן, ומשאך ראה את ר' זלמן בקצהו של הרחוב היה עובר לצד השני ומשים עצמו כאילו אינו רואהו. אך ר' זלמן אינו מבין, מה זה ועל מה זה? הוא פונה אל האיש בשפה נעימה ומדבר על לבו: "הלא ידידים טובים היינו מאז ומעולם, אתה יכול להמשיך להרגיש בנוח ליציר לא קרה כלום. אדרבה, פנה אלי בשביל כל מה שתזדקק, ואנכי אעמוד לימינך". לימים, אסוף קשה ביותר פקד את ביתו של הלה, ויותר האיש בודד בעולמו עם שלוש בנותיו אשר עמו בבית. בתום לבו, ובאין כל ביריה אחרת בידו, עמד האיש למסור את בנותיו לאמונה במוסדות המדינה החפשיים... או אז נחלץ לעזרתו "ידידו" הטוב ר' זלמן. הוא נכנס לעבי הקורה ועמל רבות לסדר את הבנות במוסדות חרדים מתאימים בתנאי פנימיה מעולים. בבוא הזמן, אף התמסר ר' זלמן למצוא עבורם שידוכים מתאימים, ועמל לגייס כסף רב עבור הוצאות חתונתם... והודות לכך זכו השלוש להקים בתים נאמנים לה, והכה אותו האיש לראות דורות ישרים מבורכים של יהודים, יראי אלוקים, המפארים כיום את שמי היהדות החרדית. וכל זאת בעטיו של ר' זלמן האיש, אוהב שמעולם לא נהפך לאויב, על משמרת חובותו עמד בגבורה ובעוז. (ר' זלמן)

ועל הכל...

"פרפראות"

מחבר ספרים אחד בא להתפאר לפני חברו, ואמר לו: אני הוצאתי ספר חדש, והנה הוא לפניך, אבל בספרי אתה לא תמצא, מספרי המפרשים, בדרות האחרונים, כי לי אין זמן לעיין באותם ספרים, אני עוסק בספרי המפרשים ה"ראשונים" שם אתה תמצא באמת את הסברות האמיתיות, אמר לו חברו: אנני לך את האמת גם לי אין זמן לעסוק בספרי האחרונים, ואני בדיוק כמך, אם כן קח את הספר שלך בחזרה. (המאסף)

"ענין של טעם"

הטעם שעל לימוד התורה נאמר שהוא "כנגד כולם" כי כל המצות הם מצטרפות אל הגשם, כמו מצות ציצית, אי אפשר לקיים, אלא על ידי לבישת בגד שהוא גשמי, וכן סוכה ולולב וכדומה, לא כן לימוד התורה, שענינו תלוי בכח הדיבור שהוא כח פשוט רוחני בלבד, ולכן פעולתו שפועל למעלה נורא עד מאד, ועל כן קדושת תלמוד תורה הוא כנגד כולם". (שמירת הלשון)

"מפי כתבם"

שלשה עמודי עולם עמדו להם לישראל בתקופה האחרונה בארץ ישראל, רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל "אבן האזל", החזון איש זצ"ל, והרב מברסק זצ"ל, שעמדו בראש העדה וכולם סרו למרותם וקבלו את דעתם בלא ערעור, משום שהכירו בכח תורתם וחכמתם הגדולה. ויותר מזה משום שהכירו במידת האמת שהיתה בקרבם, שלא היה בשיקול דעתם שום פניה וחשבון, וכל הכרעתם היא לפי הכרעת התורה בלבד, ולא שום דבר אחר, אמנם הנהגת כל אחד, היתה לפי דרכו ותכונתו, אך הצד השווה שבהן הוא, שכולם היו גדולי תורה ויראתם קודמת לחכמתם, ועוצם נאמנותם לכלל ישראל היתה בלי גבול. ואם נבוא להגדיר את דרכי הנהגתם, אפשר לומר שאחד נהג במידת החסד, ואחד במידת הגבורה, ואחד במידת תפארת. רבי איסר זלמן זצ"ל היה רבן של הלומדים בארץ ישראל, בשלושים השנים האחרונות היו רוב הלומדים בארץ ישראל תלמידיו, אמנם כאשר הגיע לעמוד בראש ישיבת עץ חיים בירושלים, למדו שם מאות תלמידי חכמים, אך הוא הרימם לדרגה גבוהה בהבנת התורה. הוא היה איש חסד ואהוב ונחמד לכל, אך ידע לעמוד בתקיפות על משמר היהדות והתורה כשהיה צורך בכך. ה"חזון איש" ידוע לכל שהיה קדוש מרחם, ומאז היותו בן 18 למד תורה לשמה בקדושה ובטהרה, ויגע וחיפש בכל מקצועות התורה, ובשנותיו האחרונות היו רבים נהנים ממנו עצה ותושיה, ולעצמו לא היה זקוק לכולם, ולא נהנה מהעולם הזה כלל. הרב מברסק לפי דרכו היה פחות מעורב עם הציבור, והיה לך בר' אמות של הלכה, ומעמיק בתורה עם תלמידיו. והנה שלושת גדולי עולם אלו היתה דעתם בעניני הציבור כמעט שווה, וכאשר נסתלקו לעולם ה"חזון איש" ורבי איסר זלמן, נפל עול הנהגת הציבור על כתפיו של הרב מברסק, ואמנם הוא הרגיש באחריות לכלל ישראל ונשא את משא העם, והיה לחם את מלחמת ה' בהצלחה גדולה, כמו שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני קהלת רמז תקפ"ט) כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. ועכשיו שהלך מאתנו הרי זה כאלו נסתלקו שלשתם. (משת רבי אהרן יחיאל אהרן קיסל זצ"ל, ראש ישיבת ליקוד, ארדיה, בהספר על הרב מברסק זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן, שישראל יעלה לתורה, לפני כהן?

תשובה: עיד שכולה כהנים ויש ביניהם ישראל אחד, הישראל הוא יעלה ראשון, לפני הכהנים, משום דרכי שלום. (שו"ע אורח חיים סימן קל"ה סעיף י"ב) (שק"י שלום)

מפתגמי אור יתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

מחובת החינוך, להתעמק בכל יחיד. ולחקות על שרשו. (חזון איש)
המבקש מן הכילי, כמבקש לצוד דגים במדבר. (רבי שלמה אבן גבירול)
הלב תחיהו המילה הטובה, כאשר יחיה המטר את האדמה. (רבי ידעיה הפניני)